

Orígens i expansió de la Corona de Castella

Orígens i expansió de la Corona de Castella

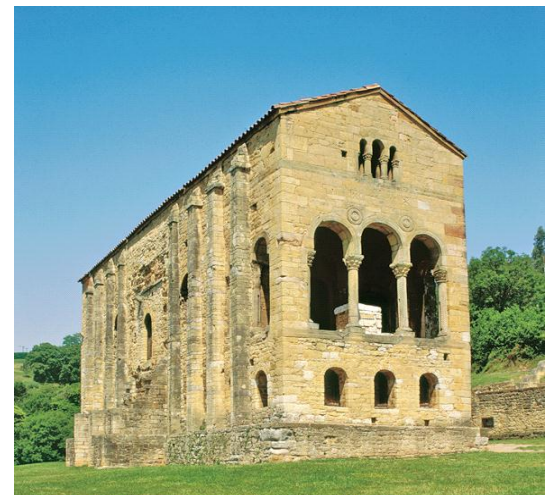
- A la mateixa època de la creació dels comtats catalans i aragonesos i el regne de Pamplona als Pirineus, a la serralada Cantàbrica s'hi va formar el **regne d'Astúries**.
- Més endavant es va convertir en el regne de Lleó.
- La unificació definitiva del regne de Castella i del de Lleó al segle XIII, amb el nom de **Corona de Castella**, va permetre a aquest regne dur a terme l'ocupació militar de la majoria dels territoris musulmans peninsulars.

El regne d'Astúries

- En aquest territori s'hi van refugiar alguns nobles visigots. Un d'ells, **Pelagi**, obtingué una primera victòria sobre els musulmans prop de Covadonga (722).
- Aquest fet ha estat considerat l'inici de la **Reconquesta**, és a dir, la conquesta per part dels regnes cristians de les terres que ocupaven els musulmans.
- Els successors de Pelagi, **Alfons I** i **Alfons II**, van crear un regne al voltant d'Oviedo, conegut com a **regne d'Astúries**, que es va independitzar de l'emirat de Còrdova.

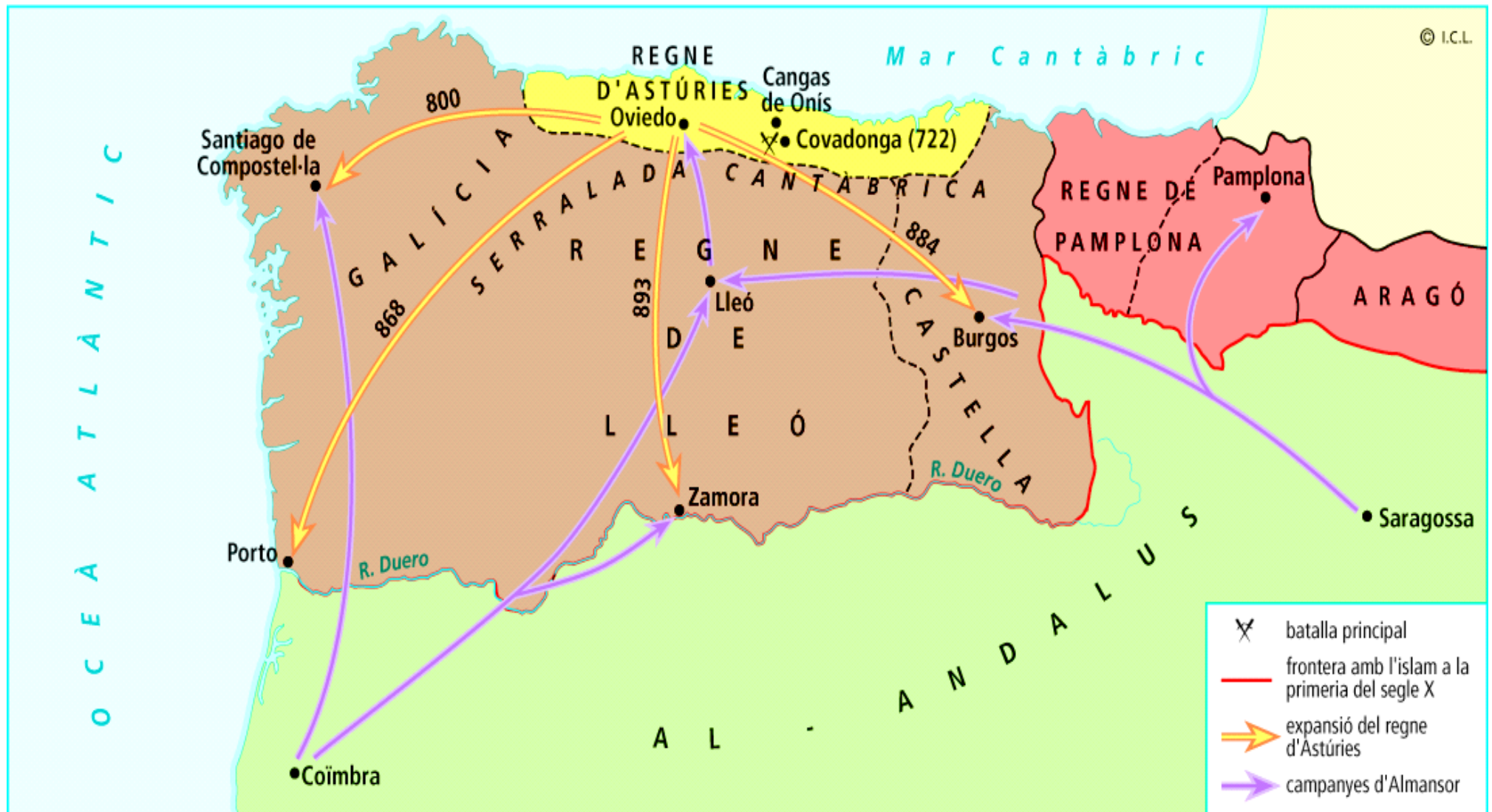
Es va expandir cap a l'oest i arribà a dominar part de Galícia.

El regne de Lleó

- A la segona meitat del segle IX **Alfons III** (866-910) va aprofitar la debilitat dels emirs cordovesos i ocupà els territoris des de la serralada Cantàbrica fins al riu Duero.
- Per controlar millor les noves terres i protegir els pagesos repobladors, la capital es va traslladar a Lleó i va prendre el nom de **regne de Lleó**. Les terres es repoblaren amb càntabres, gallecs i bascs, que formaren viles, comunitats de pagesos lliures amb petites parcel·les de terra.
- Durant el segle X, amb la proclamació del califat, Al-Andalus va incrementar la força militar i va organitzar diverses expedicions militars.
- Les ràtzies encapçalades per **Almanson** van saquejar i destruir nombroses ciutats lleoneses.

Els regnes cristians occidentals

La formació del regne de Castella

- A l'origen Castella era la frontera oriental del regne de Lleó, una zona poc poblada i molt exposada als atacs musulmans.
- **Alfons III** va fortificar aquest territori amb la construcció de nombrosos castells i hi va fundar la ciutat de **Burgos**.
- Aquesta zona va rebre el nom de **comtat de Castella** i fou governada per comtes. Un dels comtes, **Ferran González**, aconseguí independitzar-se i transmetre en herència el comtat de Castella al seu fill. Després d'uns anys de dependència, **Ferran I** (1037-1065) el convertí en regne independent, unint-hi el regne de Lleó.

Castella encara incorporada a Lleó, 1029-1035)

Els primers repoblaments

- A partir de mitjan segle IX es va fer el primer repoblament en massa de la vall del Duero.
- En aquestes zones s'hi van formar comunitats de pagesos lliures que tenien petites parcel·les de terra (**alous**) i vivien en petites cases aïllades però properes entre si, formant una **vila**.
- Els habitants de les viles es reunien en un consell, que decidia els afers d'interès col·lectiu.
- Els repobladors procedien dels primers nuclis cristians, però també hi havia molts cristians mossàrabs.

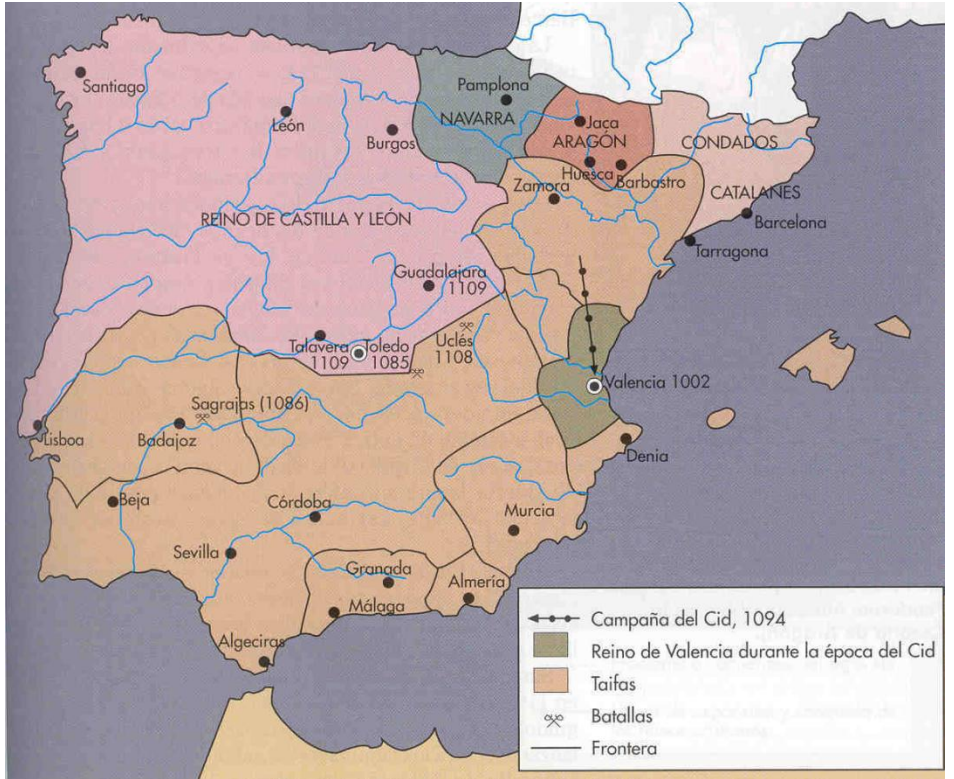
La conquesta de la vall del Tajo

- **Ferran I** de Castella va ocupar i va repoblar els territoris despoblats al sud del Duero i arribà fins a Àvila.
- També va conquerir Coïmbra i va obligar els musulmans de Toledo, Sevilla i Badajoz a pagar-li tributs.
- Llavors Castella es va convertir en un Estat fort i va passar a prendre la iniciativa en l'ofensiva contra Al-Andalus.
- El seu fill, **Alfons VI (1065-1109)**, va continuar l'expansió i va aconseguir ocupar Toledo (1085), l'antiga capital visigòtica. La frontera del regne arribà més enllà del Tajo.

Toledo, ocupada el 1085, per Alfons VI

El rey Alfonso VI. Tumbo A. Siglo XII
CATEDRAL DE SANTIAGO.

La creació de Portugal

- El testament d'Alfons VI (1109) va deixar com a hereva dels regnes de Lleó i de Castella la seva filla Urraca.
- A la seva altra filla, Teresa, li va deixar el comtat de Portugal.
- L'any 1128 **Alfons Henriques**, fill de la comtessa Teresa, es va proclamar rei de Portugal. A partir d'aleshores, Portugal va ser un regne independent.

Urraca, filla d'Alfons VI

Els repoblaments comunals

- A partir del segle XI la necessitat de defensar els territoris dels atacs musulmans va enfortir els nobles i els monjos, que tenien castells i monestirs emmurallats.
- Per tal de protegir-se, molts pagesos lliures es van posar sota la **protecció d'un senyor**; així van perdre el domini de les terres i es van convertir en **serfs**.
- A partir del segle XII, en què els reis cristians van conquerir territoris molt poblats per musulmans es va aturar el repoblament espontani i els reis van organitzar el repoblament de les ciutats frontereres (**repoblament comunal**).

L'arribada dels almoràvits

- L'agressivitat dels reis cristians va atemorir els monarques islàmics. Per defensar-se, van demanar auxili als guerrers d'un imperi islàmic del nord d'Àfrica, els **almoràvits**.
- Els almoràvits van aconseguir deturar l'avanç dels regnes cristians del nord a finals del segle XI.
- Els reis cristians van poder conservar la ciutat de Toledo, però van haver d'abandonar València, que havia estat ocupada l'any 1092 per Rodrigo Díaz de Vivar, el **Cid Campeador**.

La "Reconquesta" als segles XI i XII

Repoblaments

- Al llarg del segle XII els regnes de Castella i Lleó es van unir i es van separar diverses vegades per motius hereditaris o matrimonials.
- **Ferran I** va unir el seu regne al de Lleó (1037) i va aconseguir la primera unificació d'ambdós regnes. Després de la seva mort el regne es tornà a dividir per qüestions d'herència.
- La reunificació definitiva es va fer el 1230, en què **Ferran III** va heretar el regne de Castella de la seva mare i el de Lleó del seu pare.
- De la unió d'aquests dos regnes en va néixer la Corona de Castella.

Els almohades i Las Navas de Tolosa

. Un nou imperi islàmic s'havia format al nord d'Àfrica, i van ocupar la península durant la segona meitat del segle XII.

. Els cristians s'hi enfrontaren molts anys per les terres entre el riu Tajo i Sierra Morena. El 1212 van ser derrotats els almohades a la batalla de Las Navas de Tolosa, on s'uniren els reis de Castella, Navarra i Aragó.

España, entre 1157 y 1212

L'avanç cap al sud

- . Després de la derrota dels almohades els reis cristians iniciaren l'avanç cap el sud del Tajo per ocupar la vall del Guadalquivir.
- . El regne de Lleó ocupà les terres d'Extremadura (1230), i després de la unió amb Castella, **Ferran III** el Sant va conquerir Còrdova (1236) i Sevilla (1248). El seu fill **Alfons X** el Savi va arribar a Cadis i Múrcia.
- . Portugal va conquerir les terres que té avui, fins a Faro (1249)
- . A finals del segle XIII només quedava el regne nassarita de Granada com a territori musulmà. Un altre poble del nord d'Àfrica va venir a ajudar-lo, els benimerins, que foren derrotats a la **Batalla del Salado** per **Alfons XI** (1340) i conquerí Algesires.
- . Molts musulmans fugiren o foren expulsats cap el nord d'Àfrica. El territori el repoblaren lleonesos, castellans o bascos
- . Gran part d'aquest es va repartí en **latifundis** entre nobles, clergues i ordres militars que havien ajudat en les campanyes, i dedicaren les terres a pastura.

Economia i societat a la Corona de Castella

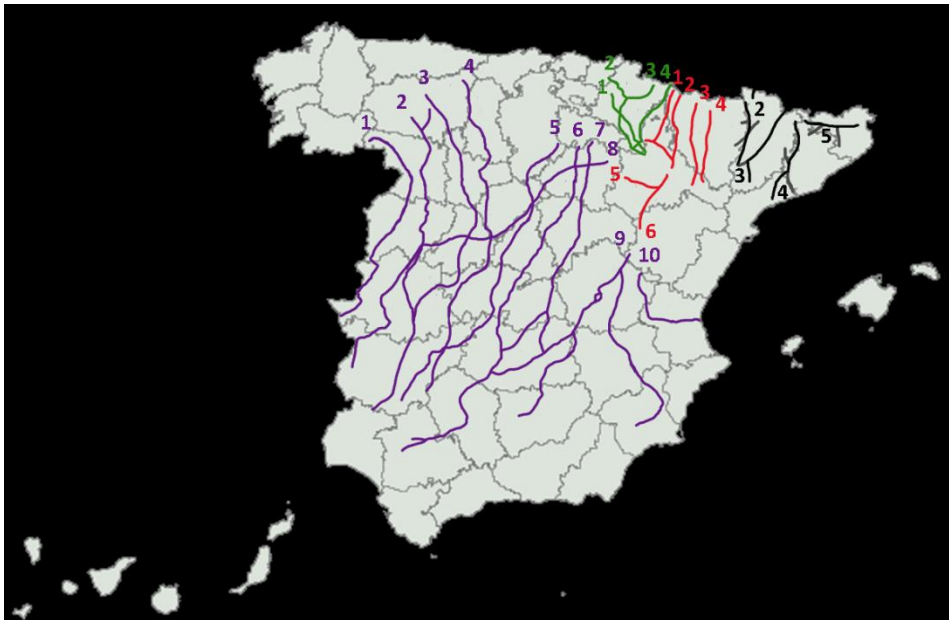
El predomini de la ramaderia

- . L'activitat de la majoria de la població era l'agricultura cerealística (blat, ordi, civada...) però també hi havia comercians de l'oli o el vi.
- . L'activitat econòmica bàsica, però, era la ramaderia ovina (merina) que donava molta llana per a ser exportada.
- . La propietària dels grans ramats era la noblesa castellana, que van fundar l'**Honrado Concejo de la Mesta** per defensar el seus interessos el 1237.

Les rutes de la llana

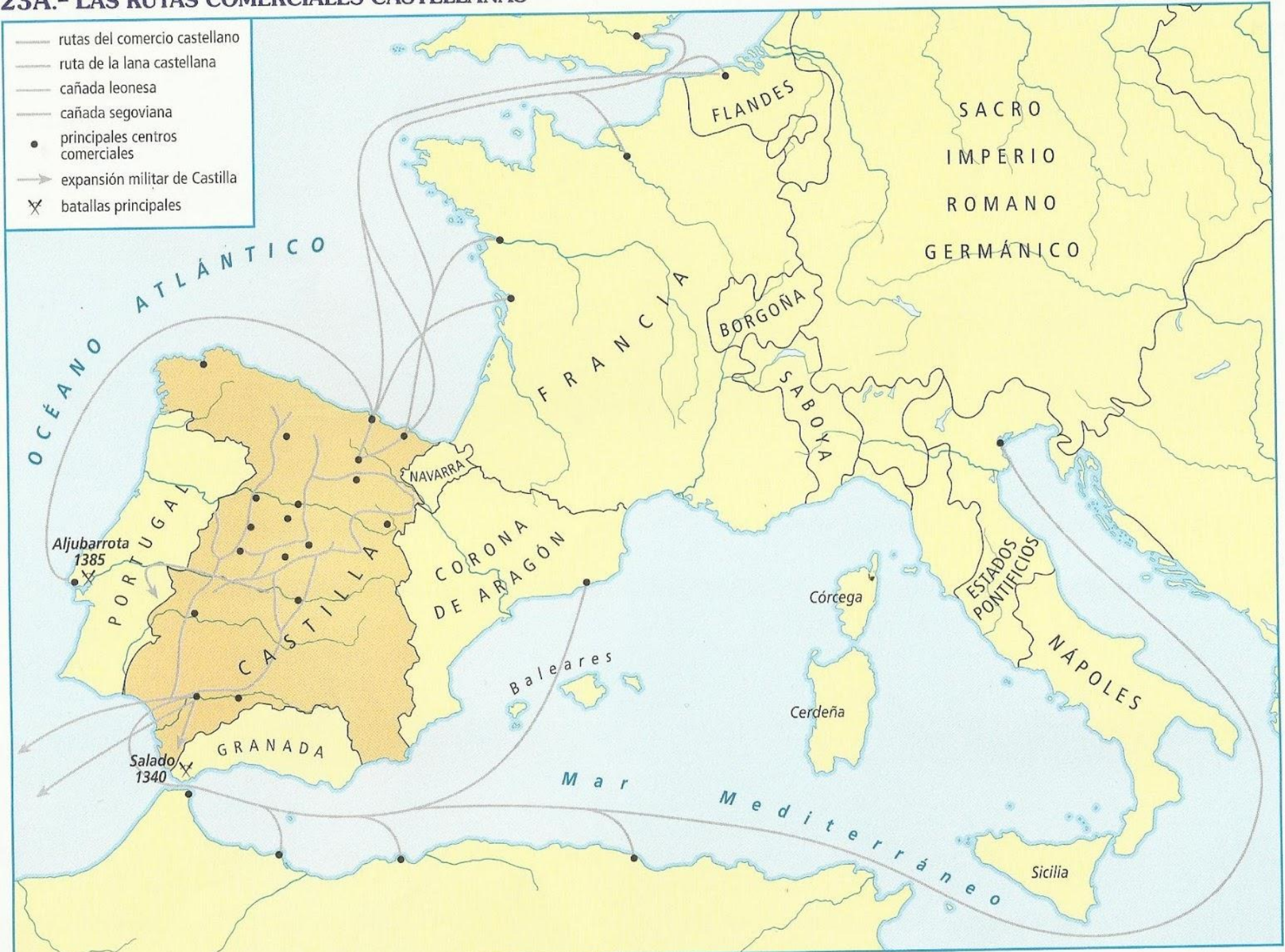
- . La major part de la llana s'exportava als Països Baixos (Bruges) on la manufacturaven. Una petita part es quedava a Castella.
- . El comerç de la llana es centrava a Burgos des d'on sortia cap al nord, on s'embarcava cap a Flandes. Aquest fet a revifar l'activitat comercial de la Meseta Nord on aparegueren fires i mercats, com a Medina del Campo.
- . Els vaixells que portaven la llana cap al nord d'Europa eren comandats per mariners bascos i càntabres, que al segle XIII fundaren l'Hermandad de la Marina de Castilla.

El poder de la noblesa

- . Els monarques havien concedit la major part de les terres a nobles, Església i ordres militars a mesura que la conquesta estengué cap el sud. Aquests eren també els grans beneficiats de l'exportació de la llana.
- . Nobles i clergues tenien també un gran poder, que moltes vegades s'imposava fins i tot al del propi rei. La burgesia en canvi tenia molt poca força, ja que la manufactura i el comerç no va ser prou important com per convertir-la en una classe poderosa.
- . Els interessos dels grans propietaris de ramats, que volien els beneficis ràpids de l'exportació, s'imposà per sobre dels artesans i comerciants que volien que la llana no sortís de Castella.

23A.- LAS RUTAS COMERCIALES CASTELLANAS

Les institucions de govern i la crisi baixmedieval

El regne de Castella era un Estat únic, amb unes úniques corts i les mateixes lleis per a tot el territori. Les principals institucions eren:

La monarquia

Tenia amplis poders (declarar la guerra, fer lleis, jutjar...). A més hi havia el Consell Reial, la cúria, la cancelleria i la tresoreria.
A partir del segle XIII els nobles s'enfrontaren el rei per limitar-li el poder.

Les Corts

Les Corts de Lleó foren les primeres de la Península. Al segle XIV es formaren les Corts de Castella i Lleó. Tenien funció consultiva, mai va fer lleis. Aprovaven impostos, fet que va fer que els privilegiats deixessin d'assistir-hi.

Els municipis

Primer els consells municipals estaven oberts a tota la població, però després foren substituïts pels capítols, controlat per la noblesa ramadera.
Després sorgí el corregidor que representava el poder reial a les ciutats i presidia els capítols.

La crisi a Castella

. En aquest regne fou menys forta que a la Corona d'Aragó. Els nobles, davant la crisi, exigiren als monarques la restauració dels seus privilegis i l'ampliació de les seves terres.

. **Pere I** de Castella (1350-1369) va voler imposar-se desenvolupant l'economia urbana i afavorint als artesans tèxtils evitant l'exportació de la major part de la llana. L'alta noblesa i l'Església s'hi enfrontaren i proposaren al seu germà Enric com a rei.

. La burgesia i la petita noblesa van donar suport al rei, i esclatà una guerra civil, triomfant el bàndol nobiliari. Enric de Trastàmara fou proclamat rei de Castella amb el nom d'**Enric II**.

La nova dinastia dels Trastàmara

. Aquesta dinastia va estar dominada per l'alta noblesa. **Enric II** s'anomenà el de les Mercès (1369-1379) per concedir privilegis i riqueses als nobles que l'havien ajudat a fer-se amb el tron.

. Els dos monarques següents, **Joan II** (1406-1454) i **Enric IV** (1454-1475), van afrontar diverses revoltes nobiliàries que sovint eren guerres civils.

. Aquests enfrontaments continuats foren una de les causes de la paràlització de les conquestes en aquest temps.

Enric II

CAMINO de SANTIAGO

